

SISÄLLYSLUETTELO

Alkusanat	xi
-----------	----

I osa

Johdanto	1
----------	---

II osa

Suomen työmarkkinajärjestelmä ja normilähteet	5
---	---

1	Suomen työmarkkinajärjestelmä.....	7
1.1	Keskusjärjestösopimukset	7
1.2	Työrauhavelvollisuus	8
2	Henkilöstöryhmät.....	10
3	Henkilöstön edustajat ja yhteistoimintatoimielimet työpaikalla	11
3.1	Henkilöstön edustajat	12
3.2	Yhteistoimintatoimielimet työpaikalla	13
3.3	Työsuojeluorganisaatio	18
4	Sosiaalimääräykset	21
4.1	Ennakonpidätys	22
4.2	Eläke-etuudet	22
5	Suomen työlainsäädännön normilähteet.....	23
5.1	Työsuhteen normihierarkia	23
5.2	Keskeiset työsuhteisiin liittyvät lait lyhyesti	24
5.3	Työehtosopimus.....	30
5.4	Paikallinen sopimus.....	31
5.5	Työsopimus.....	33
5.6	Vakiintunut ja sopimuksen veroinen käytäntö	38
5.7	Ohjeet, pelisäännöt, suositukset ja vastaavat työnantajan laatimat säännöt	39
5.8	Työnantajan määräykset	40

III osa

Työlainsäädäntöä valvovat viranomaiset ja sanktiot	41
--	----

1	Työlainsäädännön noudattamista valvovat viranomaiset	43
1.1	Työsuojeluviranomaiset	43
1.2	Yhteistoiminta-asiamies	43
1.3	Tasa-arvovaltuutettu	44
1.4	Aluehallintovirastot	44

2	Sanktiot työläinsäädännön velvoitteiden laiminlyönnistä	45
2.1	Työsopimuslaki	45
2.2	Laki yhteistoiminnasta yrityksissä	47
2.3	Työaikalaki	48
2.4	Vuosilomalaki	48
3	Erimielisyyksien ratkaiseminen ja tuomioistuimet	49
3.1	Erimielisyysneuvottelut	49
3.2	Tuomioistuimet	50
3.3	Työneuvosto	50
3.4	Valtakunnansovittelija	50

IV osa

Työnantajan ja työntekijän oikeudet ja velvollisuudet 53

1	Työnantajan ja esihenkilön oikeudet ja velvollisuudet	55
1.1	Työnantajan oikeus johtaa ja valvoa työtä	55
1.2	Työnantajan yleiset velvollisuudet	55
1.3	Syrjinnän kieltö	56
1.4	Tasapuolisen kohtelun vaatimus	57
1.5	Määräaikaisten ja osa-aikaisten työntekijöiden tasapuolinen kohtelu	57
1.6	Lisätöyön tarjoamisvelvoite osa-aikaiselle	58
1.7	Työnantajan työturvallisuusvastuu	59
2	Palkka ja palkan maksaminen	60
2.1	Luontoisedut	60
2.2	Matkakorvaukset	61
2.3	Palkan maksaminen	61
2.4	Palkan maksaminen työsuhteen päättyessä	62
2.5	Palkka työnteon estyessä	62
2.6	Työnantajan kuittausoikeus	63
2.7	Palkankorotukset	63
3	Työntekijän yleiset velvollisuudet	63
3.1	Työturvallisuus	64
3.2	Liike- ja ammattilaisuuksien ilmaisemisen kieltö	64
3.3	Kilpailevan toiminnan kieltö	65
3.4	Kilpailukieltosopimus	65
4	Tilaaajavastuulaki ja tilaaajan selonottovelvollisuus	67
5	Liikkeen luovutus	68
5.1	Työntekijän oikeudet ja velvollisuudet liikkeen luovutuksen yhteydessä	68
5.2	Vanhana työntekijänä siirtymisen periaatteet	69
5.3	Työnantajan velvollisuudet liikkeen luovutuksen johdosta	69
5.4	Työntekijöiden irtisanominen liikkeen luovutuksen yhteydessä ..	70
5.5	Irtisanomisoikeus liikkeen luovutuksen yhteydessä	70

V osa

Työsuhde ja rekrytointi 71

1	Työsuhteen syntyminen ja työsuhde	73
2	Ennen rekrytointia huomioon otettavat asiat	73
3	Rekrytointi	74
3.1	Työpaikkailmoitukset	74
3.2	Haastattelut	75
3.3	Soveltuvuusarviointitestit	75
3.4	Valintapäätös	76
3.5	Työhöntulotarkastus	76

VI osa

Poissaolot ja vapaat 79

1	Poissaolot ja vapaat	81
2	Sairastuminen	81
2.1	Sairausajan palkka	81
2.2	Osa-aikainen sairauspoissaolo	83
3	Tilapäinen hoitovapaa lapsen sairastuessa	83
4	Työntekijän oikeus tilapäiseen poissaoloon pakottavista perhesyistä ..	84
5	Lääkärintarkastukset	84
6	Oma palkaton vapaa	84
7	Perhevapaat	84
7.1	Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaasta sekä hoitovapaasta ilmoittamisesta	85
7.2	Vapaan ajankohdan ja pituuden muuttaminen	85
7.3	Äitiysvapaa	86
7.4	Eritysisäitiysvapaa	86
7.5	Isyysvapaa	86
7.6	Vanhempainvapaa	87
7.7	Isäkuukausi	87
7.8	Hoitovapaa	87
7.9	Osittainen hoitovapaa	88
7.10	Adoptiovapaa	88
7.11	Omaishoitovapaa	89
7.12	Työhön paluu perhevapaalta	89
7.13	Perhevapaalla olevan irtisanominen	90
8	Vuorotteluvapaa	90
8.1	Työhön paluu vuorotteluvapaalta	91
8.2	Vuorotteluvapaalla olevan irtisanominen	91
9	Opintovapaa	92
9.1	Opintovapaan keskeyttäminen	92
9.2	Työntekijän paluu työhön opintovapaan jälkeen	92
9.3	Opintovapaalla olevan irtisanominen	92

1	Työaika	95
1.1	Työaikalain soveltamisala	95
1.2	Työajan käsite	96
1.3	Matkustaminen	96
1.4	Varallaolo	97
1.5	Säännöllinen työaika	97
1.6	Jaksotyö	98
1.7	Työehtosopimukseen perustuva säännöllinen työaika	99
1.8	Liukuva työaika	99
1.9	Joustotyö	101
1.10	Työaikapankki	101
1.11	Lyhennetty työaika	102
1.12	Lisä- ja ylityö	102
1.13	Aloittamis- ja lopettamistyö	104
1.14	Kiinteä ylityökorvaus	104
1.15	Hätätyö	105
1.16	Yötyö	105
1.17	Vuorotyö	106
1.18	Lepoajat	106
1.19	Sunnuntaityö	108
1.20	Työaika-asiakirjat	108
1.21	Työaikakirjanpito	109
2	Vuosiloma	110
2.1	Yleistä	110
2.2	Määritelmiä	110
2.3	Vuosiloman ansaintasäännöt	111
2.4	Lomapäivien määrä	114
2.5	Vuosiloman antaminen	114
2.6	Vuosiloman jakaminen ja ajankohdasta sopiminen	115
2.7	Vuosiloman siirtäminen	116
2.8	Vuosiloman säästäminen	117
2.9	Vuosilomapalkka	117
2.10	Lomakorvaus työsuhteen päättyessä	119
2.11	Vuosilomakirjanpito	119
2.12	Lomaraha	119
2.13	Vuosilomapalkkalaskelma	120

VIII osa

Työsuhteen päättymisen ja lomautus 121

1	Työsuhteen päättyminen	123
1.1	Työntekijä irtisanoo itse työ sopimuksen	123
1.2	Määräaikaisen työ sopimuksen päättymisen	124
1.3	Työnantaja irtisanoo työ sopimuksen henkilöön liittyvillä perusteilla	124
1.4	Työnantaja irtisanoo työ sopimuksen taloudellisista, tuotannollisista tai uudelleenjärjestelyistä johtuvista syistä	128
1.5	Työ sopimuksen purkaminen	130
1.6	Koeaikapurku	131
1.7	Työ sopimuksen pitäminen purkautuneena	131
1.8	Eläkeiän saavuttaminen	131
1.9	Yhteinen sopimus työsuhteen päättämisestä	131
1.10	Sopimussuhteen hiljainen pidennys	132
1.11	Luottamusmiehen ja muun henkilöstön edustajan irtisanomissuoja	132
1.12	Raskaana tai perhevapaalla olevan työntekijän irtisanominen ..	132
2	Menettelytavat työsuhdetta päätettäessä	133
2.1	Irtisanomisajat	133
2.2	Työntekovelvoite irtisanomisaikana ja irtisanomisajan noudattamatta jättäminen	134
2.3	Irtisanomisajan palkka	134
2.4	Työtodistus	134
2.5	Kuulemistilaisuus	135
2.6	Työnantajan selvitysvelvollisuus	135
2.7	Työnantajan ilmoitus työ- ja elinkeinotoimistolle	135
2.8	Päätätö ilmoituksen toimittaminen	136
3	Lomautus	138
3.1	Ennakkoselvitys ja työntekijöiden kuuleminen	139
3.2	Lomautus ilmoitus	139
3.3	Työn tarjoaminen lomautetulle	139
3.4	Työhön paluu lomautuksen jälkeen	139
3.5	Lomautetun työntekijän työsuhteen päättymisen	140
4	Muutosturva	140
4.1	Työnantajan ilmoitusvelvollisuudet	141
4.2	Työntekijän oikeus työllistymisvapaaseen	141

1	Yhteistoiminta työpaikalla	145
1.1	Mitkä yritykset ovat velvollisia soveltamaan yhteistoiminnasta yrityksissä annettua lakia?	145
1.2	Yhteistoiminnan osapuolet	146
1.3	Jatkuva vuoropuhelu työpaikalla	146
1.4	Työyhteisön kehittämissuunnitelma	147
1.5	Yhteistoimintaneuvotteluissa noudatettava salassapitovelvollisuus	148
2	Yhteistoimintamenettelyn toteuttaminen	148
3	Henkilöstön edustajille annettavat tiedot	150
4	Yhteistoimintamenettely: yrityksen yleiset suunnitelmat, periaatteet ja tavoitteet	152
5	Yhteistoimintamenettely: yritystoiminnan muutoksista aiheutuvat henkilöstövaikutukset ja töiden järjestelyt	154
6	Yhteistoimintaneuvottelut työvoiman käyttöä vähennettäessä	155
6.1	Yhteistoimintaneuvotteluiden toteuttaminen työvoimaa vähennettäessä	156
6.2	Neuvotteluesitys	156
6.3	Työllistymistä edistävä toimintasuunnitelma	157
6.4	Yhteistoimintaneuvotteluissa käsiteltävät asiat	157
6.5	Neuvotteluvälvoituksen täytyminen	157
6.6	Yhteistoimintaneuvotteluiden kirjaaminen	158
6.7	Avustajien käyttäminen yhteistoimintaneuvotteluissa	158
6.8	Tiedottaminen	158
6.9	Yhteistoimintaneuvotteluiden jälkeen	158
7	Muutosneuvottelut	159
7.1	Muutosneuvottelujen piiriin kuuluvat asiat	159
7.2	Muutosneuvotteluiden ajoittaminen	160
7.3	Neuvotteluesitys ja tietojen antaminen	161
7.4	Muutosneuvottelujen sisältö	161
7.5	Neuvotteluvälvoituksen täytyminen	163
7.6	Neuvottelujen kirjaaminen	163
7.7	Avustajien käyttäminen muutosneuvotteluissa	163
7.8	Työnantajan selvitys	163

Liitteet

Liite 1.	Malli työsopimuslomakkeesta	167
Liite 2.	Hyödyllisiä linkkejä	169
Liite 3.	Sanasto – Glossary	171
Liite 4.	Työsopimuslaki	175